

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
“КАМ’ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ”

Факультет соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти

Кафедра інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. декана факультету

 (Палилюк О.М.)

«28» серпня 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія української державності та культури

освітній ступінь	бакалавр
освітньо-професійна програма	облік і оподаткування
шифр і назва галузі знань	07 Управління і адміністрування
шифр і назва спеціальності	071 Облік і оподаткування
мова викладання	українська

м. Кам’янець-Подільський

2024 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

НРЗВО Кам'янець-Подільський державний інститут

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

1. **Скрипник А. Ю.** доктор історичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук

Робоча програма обговорена та схвалена на засіданні кафедри інклюзивної освіти, реабілітації та гуманітарних наук, що відповідає за забезпечення освітньої програми

Протокол від «28» серпня 2024 року № 1

В. о. завідувача кафедри (Скрипник А. Ю.)

«28» серпня 2024_року

1. Мета навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни:

Мета вивчення навчальної дисципліни: Вивчення історії української державності та культури має на меті сформувавши в майбутніх фахівців цілісну картину і всебічне наукове уявлення щодо історії і розвитку української державності, різних сфер культури українського народу в їх комплексі та взаємозв'язку і виробити на основі цього сучасні знання про місце і роль українського етносу та вітчизняної культури у світовому і європейському культурному просторі на всіх етапах української історії.

На виконання зазначеної мети визначені такі основні завдання: озброїти студентів інформацією про суть, зміст, основні категорії і поняття «Українська державність та культура» в її розвитку та динаміці історичного життя на землях сучасної України; розкрити внутрішні та зовнішні фактори, історичний, світоглядний і мистецький чинники, закономірності процесу становлення, розвитку української культури, здобутків і втрат духовної та матеріальної культури українського народу; на основі ознайомлення з сучасними духовно-культурними процесами сформувавши уявлення про взаємозалежність між розбудовою незалежної України та національно-культурним відродженням; ввести студентів у соціокультурну реальність багатогранного культурологічного процесу мешканців України в співпраці і взаємозв'язках із близькими та далекими народами; показати українську культуру як систему знань, цінностей, морально-етичних норм, духовного світу, соціальних зразків і інших атрибутів, які визначають поведінку та результати суспільної діяльності окремих представників і всього народу; сприяти культурному і ціннісному самовизначенню майбутніх фахівців.

Курс «Історія української державності та культури» будується на аналізі і вивченні найновішої наукової та навчальної вітчизняної й зарубіжної літератури і джерел, що: дозволяють опанувати загальні засади розвитку культурних процесів на території України, розкривають еволюцію і складові української культури з найдавніших часів, найрізноманітніші аспекти культурного життя її титульного народу та національних меншин, дають можливість переконатися про культурні досягнення і внесок української нації в європейську та світову цивілізацію.

1.2. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов.
Загальні компетентності	ЗК03. Здатність працювати в команді. ЗК 04. Здатність працювати автономно. ЗК 05. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. ЗК 06. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 07. Здатність бути критичним та самокритичним. ЗК14. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство там у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК02 Здатність використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту,

	<p>оподаткування.</p> <p>СК09 Здатність здійснювати зовнішній та внутрішній контроль діяльності підприємства та дотримання ним законодавства з бухгалтерського обліку і оподаткування</p> <p>СК10. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків.</p> <p>СК11. Здатність демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави</p>
--	--

1.3. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	Результати навчання
	<p>ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.</p> <p>ПР22. Розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.</p> <p>ПР23. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя</p>

2. Опис навчальної дисципліни

1. Найменування показників:

- 1.1. Кількість кредитів – 5
- 1.2. Загальна кількість годин – 150
- 1.3. Кількість модулів – 2
- 1.4. Кількість змістових модулів – 2
- 1.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання

2. Характеристика навчальної дисципліни:

- 2.1. Форма навчання – денна, заочна
- 2.2. Статус навчальної дисципліни: нормативна
- 2.3. Передумови для вивчення дисципліни: Історія України

3.Обсяг навчальної дисципліни

3.1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Українська державність в епоху Середньовіччя та Нового часу

Тема 1. Державність як історико-політичне явище.

поняття держави та теорії їх виникнення; ознаки і функції держави; історія державного правління та національного устрою.

Тема 2. Зародження державності на території України.

Стародавні держави на території сучасної України; Історія формування слов'янського етносу; Антське царство – перша держава українців.

Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.

східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань.

Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.

Етапи державотворення, виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець IX – кінець X ст.); піднесення і розквіт Київської імперії (кінець X – середина XI ст.); політична роздрібненість Русі-України (кінець XI – середина XIII ст.).

Тема 5. Еволюція української державності у IX – XIII ст.

адміністративно-територіальний устрій Київської імперії; внутрішня політична організація державного устрою; Русь-Україна на міжнародній арені; хрещення Русі-України та його історичне значення.

Тема 6. Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст.

династії галицьких князів та їх внесок у розбудову Галицько-Волинської держави; адміністративний устрій та управління; зовнішня політика Королівства Руського; королівське військо

Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського

Велике князівство Литовське та його вплив на українські землі; адміністративно-територіальний поділ у XIV – на початку XV ст.; Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; організація державного управління Подільського князівства; розвиток міст та зміни у соціальній структурі; Магдебурзьке право в Україні у XIII-XVII ст.

Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорізьке Низове (Запорізька Січ).

причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорозькій Січі; міліарна роль українського козацтва як оборонців рідної землі

Тема 9. Козацька держава Військо Запорізьке.

Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.). воєнні та політичні передумови утворення Української гетьманської держави. Державницька концепція Б. Хмельницького; адміністративно-територіальний устрій та державне управління; внутрішня і зовнішня політика держави Б. Хмельницького.

Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.

причини занепаду української державності. Період Руїни; козацька держава Речі Посполитої (Польщі) 1684-1699 років; державні утворення у складі Російської імперії. Гетьманщина (Військо Запорозьке) у XVIII ст. Слобідська Україна (Слобожанщина) Взаємини Слобідської України і Гетьманщини

Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.

державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко; спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення

Змістовий модуль 2. Українська державність у XX ст.

Тема 12. Українська Центральна рада

історичні передумови формування нової української державності, організаційна структура та повноваження УЦР; державотворча еволюція: від автономії до незалежності (Універсали УЦР їх значення та зміст); місцева влада та місцеве самоврядування УЦР; військово-будівництво за доби УЦР; правоохоронні органи

Тема 13. Українська держава (Гетьманат)

причини зміни формату української державності; гетьман України П. Скоропадський: його бачення державності; органи центральної влади Української держави; місцева державна адміністрація і органи самоврядування; правоохоронні органи і судоустрій; стан збройних сил в період гетьманату П. Скоропадського; зміст внутрішньої і зовнішньої політики Української держави

Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)

організація центральної влади Директорії УНР; Головний отаман С. Петлюра; місцеві органи влади; правоохоронні структури і судова система; збройні сили УНР періоду Директорії; внутрішня і зовнішня політика Директорії

Тема 15. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР)

передумови створення української держави на Галичині і Буковині; очільник Е. Петрушевич; центральні державні органи влади ЗУНР; структура місцевої влади ЗУНР; правоохоронні органи і судоустрій; Українська галицька армія (УГА); зовнішня політика ЗУНР.

Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.

Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцульська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка

Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.

Національно-культурна ідентичність українців Жовтого Клину, Українська державність на Сірому Клині (Сіра Україна). Національно-державницькі змагання на Далекому Сході – Зелений Клин.

Тема 18. Карпатська Україна

політична ситуація на Закарпатті наприкінці 30-х рр. ХХ ст.; створення держави Карпатська Україна; президент А. Волошин; агресія східноєвропейських держав на Карпатську Україну.

Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. ХХ ст.

Українські організації СВУ і УВО. Е. Коновалець; створення ОУН та її діяльність; лідери націоналістичного руху С. Бандера і А. Мельник; боротьба з польськими, більшовицькими і нацистськими окупантами; Українська повстанська армія. генерали Р. Шухевич і В. Кук.

Тема 20. Державний статус Радянської України у складі СРСР.

початок окупації більшовицькою Росією України; входження УСРР до складу Радянського Союзу; історія адміністративно-територіального устрою УРСР (1921 -1991 рр.); центральні та місцеві державні органи влади; Конституції радянської України 1937 р. та 1978 р.; УРСР на міжнародній арені.

Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі (на еміграції). Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр.

Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. ХХ ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині ХХ ст.

Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. ХХ ст.

передумови розвалу Радянського Союзу; законодавчі акти (Декларація про державний суверенітет, Акт Незалежності, Конституція 1996 р.); інститут Президентства та Верховна Рада; центральний апарат управління; органи влади на місцях; силові структури незалежної України; зовнішня політика України

Тема 23. Боротьба за українську державність у ХХІ ст.

три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.

3.2. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма навчальної дисципліни

3.2.1. Очна (денна)

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	усього	у тому числі					
о		л	п	с	л	і н д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Українська державність в епоху Середньовіччя та Нового часу	69	18		10			35
Тема 1. Державність як історико-політичне явище.	5	2					3
Тема 2. Зародження державності на території України.	5			2			3

Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	8	2		2		4
Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.	5	2				3
Тема 5. Еволюція української державності у IX – XIII ст.	5	2				3
Тема 6. Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст.	5			2		3
Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	5	2				3
Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	7	2		2		3
Тема 9. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.).	6	2				4
Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.	5	2				3
Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	7	2		2		3
Змістовий модуль 2. Українська державність у XX ст.	81	22		10		55
Тема 12. Українська Центральна рада	7	2				5
Тема 13. Українська держава (Гетьманат)	6	2				4
Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)	8	2		2		4
Тема 15. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР)	6	2				4
Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	9	2		2		5
Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.	7	2				5
Тема 18. Карпатська Україна	6	2				4
Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. XX ст.	7			2		5
Тема. 20. Державний статус Радянської України у складі СРСР.	7	2				5
Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі (на еміграції). Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр.	8	2		2		4
Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. XX ст.	7	2				5
Тема 23. Боротьба за українську державність у XXI ст.	9	2		2		5
ВСЬОГО	150	40		20		90

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Державність як історико-політичне явище.	Поняття держави та теорії їх виникнення; ознаки і функції держави; сторія державного правління та національного устрою	2

2	Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	Східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань.	2
3	Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.	Етапи державотворення. виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець IX – кінець X ст.); піднесення і розквіт Київської імперії (кінець X – середина XI ст.); політична роздрібненість Русі-України (кінець XI – середина XIII ст.).	2
4	Тема 5. Еволюція української державності у IX – XIII ст.	Еволюція української державності у IX – XIII ст. адміністративно-територіальний устрій Київської імперії; внутрішня політична організація державного устрою; Русь-Україна на міжнародній арені; хрещення Русі-України та його історичне значення.	2
5	Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	Велике князівство Литовське та його вплив на українські землі; адміністративно-територіальний поділ у XIV – на початку XV ст.; Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; Магдебурзьке право в Україні у XIII-XVII ст.	2
6	Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ). причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорозькій Січі.; міліарна роль українського козацтва як оборонців рідної землі	2
7	Тема 9. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Б.Хмельницького (1648-1657 рр.).	Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.). воєнні та політичні передумови утворення Української гетьманської держави. Державницька концепція Б. Хмельницького;	2
8	Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.	Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст. причини занепаду української державності. Період Руїни; козацька держава Речі Посполитої (Польщі) 1684-1699 років; державні утворення у складі Російської імперії. Гетьманщина (Військо Запорозьке) у XVIII ст. Слобідська Україна (Слобожанщина) Взаємини Слобідської України і Гетьманщини	2
9	Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко; спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення	2
10	Тема 12. Українська Центральна рада	історичні передумови формування нової української державності, організаційна структура та повноваження УЦР; державотворча еволюція: від автономії до незалежності (Універсали УЦР їх значення та зміст); місцева влада та місцеве самоврядування УЦР; військове будівництво за доби УЦР; правоохоронні органи	2
11	Тема 13. Українська держава (Гетьманат)	гетьман України П. Скоропадський: його бачення державності; органи центральної влади Української держави; місцева державна адміністрація і органи самоврядування; правоохоронні органи і судоустрій; стан збройних сил в період гетьманату П. Скоропадського; зміст внутрішньої і зовнішньої політики Української держави	2
12	Тема 14. Директорія Української народної	Директорія Української народної республіки (УНР) організація центральної влади Директорії УНР;	2

	республіки (УНР)	Головний отаман С. Петлюра; місцеві органи влади; правоохоронні структури і судова система; збройні сили УНР періоду Директорії; внутрішня і зовнішня політика Директорії	
13	Тема 15. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР)	Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР) передумови створення української держави на Галичині і Буковині; очільник Е. Петрушевич; центральні державні органи влади ЗУНР; структура місцевої влади ЗУНР; правоохоронні органи і судоустрій; Українська галицька армія (УГА); зовнішня політика ЗУНР.	2
14	Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцульська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка Український далекосхідний рух	2
15	Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.	Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр. Національно-культурна ідентичність українців Жовтого Клину, Українська державність на Сіромі Клині (Сіра Україна). Національно-державницькі змагання на Далекому Сході – Зелений Клин.	2
16	Тема 18. Карпатська Україна	Політична ситуація на Закарпатті наприкінці 30-х рр. ХХ ст.; створення держави Карпатська Україна; президент А. Волошин; агресія східноєвропейських держав на Карпатську Україну.	2
17	Тема. 20. Державний статус Радянської України у складі СРСР.	Початок окупації більшовицькою Росією України; входження УСРР до складу Радянського Союзу; історія адміністративно-територіального устрою УРСР (1921 -1991 рр.); центральні та місцеві державні органи влади; Конституції радянської України 1937 р. та 1978 р.; УРСР на міжнародній арені.	2
18	Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі	Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. ХХ ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині ХХ ст.	2
19	Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. ХХ ст.	Передумови розвалу Радянського Союзу; законодавчі акти (Декларація про державний суверенітет, Акт Незалежності, Конституція 1996 р.); інститут Президентства та Верховна Рада; центральний апарат управління; органи влади на місцях; силові структури незалежної України; зовнішня політика України	2
20	Тема 23. Боротьба за українську державність у ХХІ ст.	Три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.	2
Всього			40

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість год.
-------	------------	---	----------------

1	Тема 2. Зародження державності на території України. Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	Зародження державності на території України. Стародавні держави на території сучасної України; Історія формування слов'янського етносу; Антське царство – перша держава українців. Племені княжіння східних слов'ян. східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань	2
2	Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань.	2
3	Тема 6. Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст.	Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст. династії галицьких князів та їх внесок у розбудову Галицько-Волинської держави; адміністративний устрій та управління; зовнішня політика Королівства Руського; королівське військо.	2
4	Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ). причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорозькій Січі; міліарна роль українського козацтва як оборонців рідної землі	2
5	Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко; спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення	2
6	Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)	Директорія Української народної республіки (УНР) організація центральної влади Директорії УНР; Головний отаман С. Петлюра; місцеві органи влади; правоохоронні структури і судова система; збройні сили УНР періоду Директорії; внутрішня і зовнішня політика Директорії	2
7	Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцільська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка Український далекосхідний рух	2
8	Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. XX ст.	Українські організації СВУ і УВО. Е. Коновалець; створення ОУН та її діяльність; лідери націоналістичного руху С. Бандера і А. Мельник; боротьба з польськими, більшовицькими і нацистськими окупантами; Українська повстанська армія. генерали Р. Шухевич і В. Кук.	2
9	Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі	Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. XX ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині XX ст.	2
10	Тема 23. Боротьба за українську державність у XXI ст.	три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.	2
Всього			20

4) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Державність як	сторія державного правління та національного	3

	історико-політичне явище.	устрою.	
2	Тема 2. Зародження державності на території України.	Стародавні держави на території сучасної України; Історія формування слов'янського етносу; Антське царство – перша держава українців.	3
3	Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань.	4
4	Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.	Етапи державотворення. виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець IX – кінець X ст.); піднесення і розквіт Київської імперії (кінець X – середина XI ст.); політична роздрібненість Русі-України (кінець XI – середина XIII ст.).	3
5	Тема 5. Еволюція української державності у IX – XIII ст.	адміністративно-територіальний устрій Київської імперії; внутрішня політична організація державного устрою; Русь-Україна на міжнародній арені; хрещення Русі-України та його історичне значення	3
6	Тема 6. Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст.	династії галицьких князів та їх внесок у розбудову Галицько-Волинської держави; адміністративний устрій та управління; зовнішня політика Королівства Руського; королівське військо	3
7	Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	Велике князівство Литовське та його вплив на українські землі; адміністративно-територіальний поділ у XIV – на початку XV ст.; Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; організація державного управління Подільського князівства; розвиток міст та зміни у соціальній структурі; Магдебурзьке право в Україні у XIII-XVII ст.	3
8	Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорозькій Січі.; міліарна роль українського козацтва як оборонців рідної землі	3
9	Тема 9. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.).	воєнні та політичні передумови утворення Української гетьманської держави. Державницька концепція Б. Хмельницького; адміністративно-територіальний устрій та державне управління; внутрішня і зовнішня політика держави Б. Хмельницького.	4
10	Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.	причини занепаду української державності. Період Руїни; козацька держава Речі Посполитої (Польщі) 1684-1699 років; державні утворення у складі Російської імперії. Гетьманщина (Військо Запорозьке) у XVIII ст. Слобідська Україна (Слобожанщина) Взаємини Слобідської України і Гетьманщини	3
11	Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко; спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення	3
12	Тема 12. Українська Центральна рада	історичні передумови формування нової української державності, організаційна	5

		структура та повноваження УЦР; державотворча еволюція: від автономії до незалежності (Універсали УЦР їх значення та зміст); місцева влада та місцеве самоврядування УЦР; військове будівництво за доби УЦР; правоохоронні органи	
13	Тема 13. Українська держава (Гетьманат)	місцева державна адміністрація і органи самоврядування; правоохоронні органи і судоустрій; стан збройних сил в період гетьманату П. Скоропадського; зміст внутрішньої і зовнішньої політики Української держави	4
14	Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)	організація центральної влади Директорії УНР; Головний отаман С. Петлюра; місцеві органи влади; правоохоронні структури і судова система; збройні сили УНР періоду Директорії; внутрішня і зовнішня політика Директорії	4
15	Тема 15. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР)	передумови створення української держави на Галичині і Буковині; очільник Е. Петрушевич; центральні державні органи влади ЗУНР; структура місцевої влади ЗУНР; правоохоронні органи і судоустрій; Українська галицька армія (УГА); зовнішня політика ЗУНР.	4
16	Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцільська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка	5
17	Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.	Національно-культурна ідентичність українців Жовтого Клину, Українська державність на Сіромому Клині (Сіра Україна). Національно-державницькі змагання на Далекому Сході – Зелений Клин	5
18	Тема 18. Карпатська Україна	політична ситуація на Закарпатті наприкінці 30-х рр. ХХ ст.; створення держави Карпатська Україна; президент А. Волошин; агресія східноєвропейських держав на Карпатську Україну.	4
19	Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. ХХ ст.	Українські організації СБУ і УВО. Е. Коновалець; створення ОУН та її діяльність; лідери націоналістичного руху С. Бандера і А. Мельник; боротьба з польськими, більшовицькими і нацистськими окупантами; Українська повстанська армія. генерали Р. Шухевич і В. Кук.	5
20	Тема 20. Державний статус Радянської України у складі СРСР.	початок окупації більшовицькою Росією України; входження УСРР до складу Радянського Союзу; історія адміністративно-територіального устрою УРСР (1921 -1991 рр.); центральні та місцеві державні органи влади; Конституції радянської України 1937 р. та 1978 р.; УРСР на міжнародній арені.	5
21	Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі	Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр. Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. ХХ ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині ХХ ст.	4
22	Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. ХХ ст.	передумови розвалу Радянського Союзу; законодавчі акти (Декларація про державний суверенітет, Акт Незалежності, Конституція	5

		1996 р.); інститут Президентства та Верховна Рада; центральний апарат управління; органи влади на місцях; силові структури незалежної України; зовнішня політика України	
23	Тема 23. Боротьба за українську державність у XXI ст.	три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.	5
Всього			90

3.2.2. ЗАОЧНА

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.	
Модуль 1. Етносоціальні та державотворчі процеси в Україні.							
Тема 1. Державність як історико-політичне явище.		2		4		6	
Тема 2. Зародження державності на території України.					6		
Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.					6		
Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.					6		
Тема 5. Еволюція української державності у IX – XIII ст.					6		
Тема 6. Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст.					6		
Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського					6		
Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).					6		
Тема 9. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.).					6		
Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.					6		
Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII- XVIII ст.					6		
Модуль 2. Українська державність у XX ст.							
Тема 12. Українська Центральна рада					6		
Тема 13. Українська держава (Гетьманат)					6		
Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)		2			6		
Тема 15. Західноукраїнська народна					6		

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.	
республіка (ЗУНР)				4			
Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.						6	
Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.						6	
Тема 18. Карпатська Україна						6	
Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. ХХ ст.						6	
Тема 20. Державний статус Радянської України у складі СРСР.						6	
Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі (на еміграції). Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр.						6	
Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. ХХ ст.						6	
Тема 23. Боротьба за українську державність у ХХІ ст.						6	
РАЗОМ	150	4		8		138	

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Державність як історико-політичне явище.	сторія державного правління та національного устрою.	2
2	Тема 2. Зародження державності на території України.	Стародавні держави на території сучасної України; Історія формування слов'янського етносу; Антське царство – перша держава українців.	
3	Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань.	
4	Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.	Етапи державотворення, виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець ІХ – кінець Х ст.); піднесення і розквіт Київської імперії (кінець Х – середина ХІ ст.); політична роздрібненість Русі-України (кінець ХІ – середина ХІІІ ст.).	
5	Тема 5. Еволюція української державності у ІХ – ХІІІ ст.	адміністративно-територіальний устрій Київської імперії; внутрішня політична організація державного устрою; Русь-Україна на міжнародній арені; хрещення Русі-України та його історичне значення	
6	Тема 6. Галицько-Волинська держава –	династії галицьких князів та їх внесок у розбудову Галицько-Волинської держави; адміністративний устрій та управління; зовнішня політика Королівства Руського;	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	Королівство Руське у XII - XIV ст.	королівське військо	
7	Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	Велике князівство Литовське та його вплив на українські землі; адміністративно-територіальний поділ у XIV – на початку XV ст.; Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; Магдебурзьке право в Україні у XIII-XVII ст.	
8	Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорозькій Січі.; міліарна роль українського козацтва як оборонців рідної землі	
9	Тема 9. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Б.Хмельницького (1648-1657 рр.).	Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.). воєнні та політичні передумови утворення Української гетьманської держави. Державницька концепція Б. Хмельницького;	
10	Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.	Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст. причини занепаду української державності. Період Руїни; козацька держава Речі Посполитої (Польщі) 1684-1699 років; державні утворення у складі Російської імперії. Гетьманщина (Військо Запорозьке) у XVIII ст. Слобідська Україна (Слобожанщина) Взаємини Слобідської України і Гетьманщини	
11	Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко; спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення	
12	Тема 12. Українська Центральна рада	історичні передумови формування нової української державності, організаційна структура та повноваження УЦР; державотворча еволюція: від автономії до	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		незалежності (Універсали УЦР їх значення та зміст); місцева влада та місцеве самоврядування УЦР; військове будівництво за доби УЦР; правоохоронні органи	
13	Тема 13. Українська держава (Гетьманат)	гетьман України П. Скоропадський: його бачення державності; органи центральної влади Української держави; місцева державна адміністрація і органи самоврядування; правоохоронні органи і судоустрій; стан збройних сил в період гетьманату П. Скоропадського; зміст внутрішньої і зовнішньої політики Української держави	
14	Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)	організація центральної влади Директорії УНР; Головний отаман С. Петлюра; місцеві органи влади; правоохоронні структури і судова система; збройні сили УНР періоду Директорії; внутрішня і зовнішня політика Директорії	
15	Тема 15. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР)	передумови створення української держави на Галичині і Буковині; очільник Е. Петрушевич; центральні державні органи влади ЗУНР; структура місцевої влади ЗУНР; правоохоронні органи і судоустрій; Українська галицька армія (УГА); зовнішня політика ЗУНР.	
16	Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцульська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка	
17	Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.	Національно-культурна ідентичність українців Жовтого Клину, Українська державність на Сіромому Клині (Сіра Україна). Національно-державницькі змагання на Далекому Сході – Зелений Клин	
18	Тема 18. Карпатська Україна	політична ситуація на Закарпатті наприкінці 30-х рр. ХХ ст.; створення держави Карпатська Україна; президент А. Волошин; агресія східноєвропейських держав на Карпатську Україну.	
19	Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. ХХ ст.	Українські організації СВУ і УВО. Е. Коновалець; створення ОУН та її діяльність; лідери націоналістичного руху С. Бандера і А. Мельник; боротьба з польськими, більшовицькими і нацистськими окупантами; Українська повстанська армія. генерали Р. Шухевич і В. Кук.	
20	Тема. 20.	початок окупації більшовицькою Росією	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	Державний статус Радянської України у складі СРСР.	України; входження УСРР до складу Радянського Союзу; історія адміністративно-територіального устрою УРСР (1921 -1991 рр.); центральні та місцеві державні органи влади; Конституції радянської України 1937 р. та 1978 р.; УРСР на міжнародній арені.	
21	Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі	Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр. Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. ХХ ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині ХХ ст.	
22	Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. ХХ ст.	передумови розвалу Радянського Союзу; законодавчі акти (Декларація про державний суверенітет, Акт Незалежності, Конституція 1996 р.); інститут Президентства та Верховна Рада; центральний апарат управління; органи влади на місцях; силові структури незалежної України; зовнішня політика України	
23	Тема 23. Боротьба за українську державність у ХХІ ст.	три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.	
Всього			4

3) Темати та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Державність як історико-політичне явище.	Історія державного правління та національного устрою.	4
2	Тема 2. Зародження державності на території України.	Стародавні держави на території сучасної України; Історія формування слов'янського етносу; Антське царство – перша держава українців.	
3	Тема 3. Племені князівства східних слов'ян.	східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань.	
4	Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.	Етапи державотворення. виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець ІХ – кінець Х ст.); піднесення і розквіт Київської імперії (кінець Х – середина ХІ ст.); політична роздільність Русі-України (кінець ХІ – середина ХІІІ ст.).	
5	Тема 5. Еволюція української	адміністративно-територіальний устрій Київської імперії; внутрішня політична	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	державності у IX – XIII ст.	організація державного устрою; Русь-Україна на міжнародній арені; хрещення Руси-України та його історичне значення	
6	Тема 6. Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст.	династії галицьких князів та їх внесок у розбудову Галицько-Волинської держави; адміністративний устрій та управління; зовнішня політика Королівства Руського; королівське військо	
7	Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	Велике князівство Литовське та його вплив на українські землі; адміністративно-територіальний поділ у XIV – на початку XV ст.; Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; Магдебурзьке право в Україні у XIII-XVII ст.	
8	Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорозькій Січі.; міліарна роль українського козацтва як оборонців рідної землі	
9	Тема 9. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Б.Хмельницького (1648-1657 рр.).	Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.). воєнні та політичні передумови утворення Української гетьманської держави. Державницька концепція Б. Хмельницького;	
10	Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.	Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст. причини занепаду української державності. Період Руїни; козацька держава Речі Посполитої (Польщі) 1684-1699 років; державні утворення у складі Російської імперії. Гетьманщина (Військо Запорозьке) у XVIII ст. Слобідська Україна (Слобожанщина) Взаємини Слобідської України і Гетьманщини	
11	Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко; спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення	
12	Тема 12. Українська Центральна рада	історичні передумови формування нової української державності, організаційна структура та повноваження УЦР; державотворча еволюція: від автономії до незалежності (Універсали УЦР їх значення та зміст); місцева влада та місцеве	4

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		самоврядування УЦР; військове будівництво за доби УЦР; правоохоронні органи	
13	Тема 13. Українська держава (Гетьманат)	гетьман України П. Скоропадський: його бачення державності; органи центральної влади Української держави; місцева державна адміністрація і органи самоврядування; правоохоронні органи і судоустрій; стан збройних сил в період гетьманату П. Скоропадського; зміст внутрішньої і зовнішньої політики Української держави	
14	Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)	організація центральної влади Директорії УНР; Головний отаман С. Петлюра; місцеві органи влади; правоохоронні структури і судова система; збройні сили УНР періоду Директорії; внутрішня і зовнішня політика Директорії	
15	Тема 15. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР)	передумови створення української держави на Галичині і Буковині; очільник Е. Петрушевич; центральні державні органи влади ЗУНР; структура місцевої влади ЗУНР; правоохоронні органи і судоустрій; Українська галицька армія (УГА); зовнішня політика ЗУНР.	
16	Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцульська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка	
17	Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.	Національно-культурна ідентичність українців Жовтого Клину, Українська державність на Сірому Клині (Сіра Україна). Національно-державницькі змагання на Далекому Сході – Зелений Клин	
18	Тема 18. Карпатська Україна	політична ситуація на Закарпатті наприкінці 30-х рр. ХХ ст.; створення держави Карпатська Україна; президент А. Волошин; агресія східноєвропейських держав на Карпатську Україну.	
19	Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. ХХ ст.	Українські організації СБУ і УВО. Е. Коновалець; створення ОУН та її діяльність; лідери націоналістичного руху С. Бандера і А. Мельник; боротьба з польськими, більшовицькими і нацистськими окупантами; Українська повстанська армія. генерали Р. Шухевич і В. Кук.	
20	Тема 20. Державний статус Радянської України у складі	початок окупації більшовицькою Росією України; входження УСРР до складу Радянського Союзу; історія адміністративно-територіального устрою УРСР (1921 -1991	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	СРСР.	рр.); центральні та місцеві державні органи влади; Конституції радянської України 1937 р. та 1978 р.; УРСР на міжнародній арені.	
21	Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі	Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр. Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. ХХ ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині ХХ ст.	
22	Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. ХХ ст.	передумови розвалу Радянського Союзу; законодавчі акти (Декларація про державний суверенітет, Акт Незалежності, Конституція 1996 р.); інститут Президентства та Верховна Рада; центральний апарат управління; органи влади на місцях; силові структури незалежної України; зовнішня політика України	
23	Тема 23. Боротьба за українську державність у ХХІ ст.	три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.	
Всього			8

4. Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Державність як історико-політичне явище.	сторія державного правління та національного устрою.	6
2	Тема 2. Зародження державності на території України.	Стародавні держави на території сучасної України; Історія формування слов'янського етносу; Антське царство – перша держава українців.	6
3	Тема 3. Племені княжіння східних слов'ян.	східнослов'янські племена: ареал проживання та суспільний лад; політичні і соціальні умови для утворення власної державності; виникнення перших державних об'єднань.	6
4	Тема 4. Русь-Україна – могутня імперія східних слов'ян.	Етапи державотворення. виникнення і становлення Давньоруської держави (кінець ІХ – кінець Х ст.); піднесення і розквіт Київської імперії (кінець Х – середина ХІ ст.); політична роздрібненість Русі-України (кінець ХІ – середина ХІІІ ст.).	6
5	Тема 5. Еволюція української державності у ІХ – ХІІІ ст.	адміністративно-територіальний устрій Київської імперії; внутрішня політична організація державного устрою; Русь-Україна на міжнародній арені; хрещення Русі-України та його історичне значення	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
6	Тема 6. Галицько-Волинська держава – Королівство Руське у XII - XIV ст.	династії галицьких князів та їх внесок у розбудову Галицько-Волинської держави; адміністративний устрій та управління; зовнішня політика Королівства Руського; королівське військо	6
7	Тема 7. Литовсько-Руська державність. Українські землі в складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемойтійського	Велике князівство Литовське та його вплив на українські землі; адміністративно-територіальний поділ у XIV – на початку XV ст.; Подільське князівство. Князі Коріятовичі на Поділлі; Магдебурзьке право в Україні у XIII-XVII ст.	6
8	Тема 8. Козацька республіка – Військо Запорозьке Низове (Запорозька Січ).	причини утворення козацтва як державницького чинника; політичний і суспільний лад на Запорожській Січі.; міліарна роль українського козацтва як оборонців рідної землі	6
9	Тема 9. Козацька держава Військо Запорозьке. Гетьманат Б.Хмельницького (1648-1657 рр.).	Гетьманат Богдана Хмельницького (1648-1657 рр.). воєнні та політичні передумови утворення Української гетьманської держави. Державницька концепція Б. Хмельницького;	6
10	Тема 10. Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст.	Українські державні утворення в другій половині XVII – наприкінці XVIII ст. причини занепаду української державності. Період Руїни; козацька держава Речі Посполитої (Польщі) 1684-1699 років; державні утворення у складі Російської імперії. Гетьманщина (Військо Запорозьке) у XVIII ст. Слобідська Україна (Слобожанщина) Взаємини Слобідської України і Гетьманщини	6
11	Тема 11. Боротьба за українську державність Гетьманів України у XVII-XVIII ст.	державницька діяльність Івана Виговського; гетьман Петро Дорошенко; спроби гетьмана І. Мазепи відновити українську незалежність; Конституція гетьмана П. Орлика та її історичне значення	6
12	Тема 12. Українська Центральна рада	історичні передумови формування нової української державності, організаційна структура та повноваження УЦР; державотворча еволюція: від автономії до незалежності (Універсали УЦР їх значення та зміст); місцева влада та місцеве самоврядування УЦР; військово-будівництво за доби УЦР; правоохоронні органи	6
13	Тема 13. Українська держава (Гетьманат)	гетьман України П. Скоропадський: його бачення державності; органи центральної влади Української держави; місцева державна адміністрація і органи самоврядування; правоохоронні органи і судоустрій; стан збройних сил в період гетьманату П. Скоропадського; зміст	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		внутрішньої і зовнішньої політики Української держави	
14	Тема 14. Директорія Української народної республіки (УНР)	організація центральної влади Директорії УНР; Головний отаман С. Петлюра; місцеві органи влади; правоохоронні структури і судова система; збройні сили УНР періоду Директорії; внутрішня і зовнішня політика Директорії	6
15	Тема 15. Західноукраїнська народна республіка (ЗУНР)	передумови створення української держави на Галичині і Буковині; очільник Е. Петрушевич; центральні державні органи влади ЗУНР; структура місцевої влади ЗУНР; правоохоронні органи і судовустрой; Українська галицька армія (УГА); зовнішня політика ЗУНР.	6
16	Тема 16. Українські національні державні утворення у 1917-1922 рр.	Холодноярська республіка Гуляйполе – вільна держава батька Н. Махна Гуцільська Республіка Східно-лемківська (Команчанська) республіка Кубанська народна республіка	6
17	Тема 17. Українське державотворення на Євразійському просторі у 1917-1922 рр.	Національно-культурна ідентичність українців Жовтого Клину, Українська державність на Сірому Клині (Сіра Україна). Національно-державницькі змагання на Далекому Сході – Зелений Клин	6
18	Тема 18. Карпатська Україна	політична ситуація на Закарпатті наприкінці 30-х рр. ХХ ст.; створення держави Карпатська Україна; президент А. Волошин; агресія східноєвропейських держав на Карпатську Україну.	6
19	Тема 19. Національно-визвольний рух кінця 20-х – початку 60-х рр. ХХ ст.	Українські організації СВУ і УВО. Е. Коновалець; створення ОУН та її діяльність; лідери націоналістичного руху С. Бандера і А. Мельник; боротьба з польськими, більшовицькими і нацистськими окупантами; Українська повстанська армія. генерали Р. Шухевич і В. Кук.	6
20	Тема 20. Державний статус Радянської України у складі СРСР.	початок окупації більшовицькою Росією України; входження УСРР до складу Радянського Союзу; історія адміністративно-територіального устрою УРСР (1921 -1991 рр.); центральні та місцеві державні органи влади; Конституції радянської України 1937 р. та 1978 р.; УРСР на міжнародній арені.	6
21	Тема 21. Уряд Української Народної Республіки в екзилі	Державний центр Української Народної Республіки (ДЦ УНР) у 1920-1992 рр. Уряд Української Народної Республіки в екзилі у 20-х - 40-х рр. ХХ ст. Реформування та діяльність ДЦ УНР у другій половині ХХ ст.	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
22	Тема 22. Відновлення української державності на початку 90-х рр. XX ст.	Передумови розвалу Радянського Союзу; законодавчі акти (Декларація про державний суверенітет, Акт Незалежності, Конституція 1996 р.); інститут Президентства та Верховна Рада; центральний апарат управління; органи влади на місцях; силові структури незалежної України; зовнішня політика України	6
23	Тема 23. Боротьба за українську державність у XXI ст.	Три українських революції: «Революція на граніті» 1991 р.; «Помаранчева революція» 2004-2005 рр.; «Революція Гідності. Майдан» 2013-2014 рр. та їх історичне значення; курс на євроінтеграцію України, співпраця з НАТО.; агресія Росії, анексія Криму і Донбасу, війна за незалежність.	6
Всього			138

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

- 4.1.** Форми та методи викладання, навчання: Група словесних методів: лекція, пояснення, дискусія; група наочних методів: презентація, ілюстрація, демонстрація; робота в групах; інтелектуальні ігри та вікторини.
- 4.2.** Форми та методи поточного контролю: Усне та письмове опитування; модульне письмове тестування; захист рефератів
- 4.3.** Форми та методи підсумкового контролю: екзамен

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;

6. Розподіл балів, які отримують студенти

6.1. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)		
65-74	D (задовільно)	Задовільно	

60-64	Е (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

7.1. Компетентності (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-

бальною системою.

7.5. Оцінювання іспиту здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

Робоча програма (розглянута та схвалена на засіданнях кафедри). Плани занять, конспекти лекцій. Перелік основної та додаткової літератури. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань, з дисципліни, завдань для обов'язкових контрольних робіт. Методичні розробки для проведення окремих занять.

9. Рекомендовані джерела інформації

9.1. Основна література

1. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В. Смолій; Кер. авт. кол. Г. Боряк. НАН України. Інститут історії України. Київ : Ніка-Центр, 2016. 796 с.
2. Бачинська О. А., Чухліб Т. В. Історія України в книжкових пам'ятках XVII–XVIII ст.: з колекцій Наукової бібліотеки ОНУ: зб. наук. праць / Упоряд. Є. В. Бережок ; наук. ред. О. А. Бачинська, відп. ред. М. О. Подрезова. Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. Відділ історії козацтва на півдні України Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України. Одеса: ОНУ, 2015. 422 с.
3. Влада і суспільство в Україні. Історичний контекст / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2013. 506 с.
4. Галушко К. Україна на карті Європи: Україна та українці у картографії від Античності до ХХ століття: науково-популярне видання. Київ : 2013. 143 с.
5. Галушко К. Український націоналізм. Короткий курс з історії України / Наук. ред. І. Гирич. Київ : 2017. 130 с.
6. Історія Запорозької Січі / Авт.: В. Смолій, та ін.. Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), В. Щербак (наук. ред. та упорядн.), В. Горобець, О. Гуржій, Т. Чухліб. Київ : Арій, 2015. 240 с.
7. Історія України в особах: Давньоруська держава. Литовсько-польська доба / Авт. кол.: Русина О. В. (кер. авт. кол.). Київ : Україна, 2012. 440 с.
8. Історія України: Хрестоматія / Відп. ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2013. 1056 с.
9. Климовський С., Сварник І., Войтович Л., Ващук Д., Блануца А., Черкас Б. Україна: литовська доба 1320-1569. Вид. 2-ге, переробл. / відп. ред. Ю. Ференцева. Київ : ТОВ "Балтія-Друк", 2017. 176 с.
10. Ковпаненко Н. Г. Архітектурно-мистецька спадщина Наддніпрянської України у вітчизняних історичних дослідженнях (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / Відп. ред. В. О. Горбик. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2013. 309 с.

11. Колесник І. Університетська історіографія в Україні: ретроспективи та перспективи / І. Колесник // Історія та історики у Львівському університеті: традиції та сучасність. До 75-ліття створення історичного факультету / За ред.: Л. Зашкільняка, П. Серженги. Львів: ПАІС, 2015. С. 55-62
12. Кононенко В. Модернізація Гетьманщини: проекти козацької адміністрації 1687–1764 рр. / Відп. ред. Т. Чухліб. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2017. 305 с.
13. Нариси історії української революції 1917–1921 років / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова), НАН України. Інститут історії України. Київ : НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України", 2012. 464 с.
14. Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка, територія і кордони України / Авт. кол.: К. Галушко, А. Гречило, С. Громенко, Г. Єфіменко, М. Майоров; Упоряд. К. Галушко. Харків : 2016. 525 с.
15. Норкус З. Непроголошена імперія: Велике князівство Литовське з погляду порівняльно-історичної соціології імперій / Пер. з лит. П. Білинський. Український науковий інститут Гарвардського університету; Інститут Критики. Київ : Критика, 2016. 440 с.
16. Скрипник А. Ю. Російський військовий чинник у суспільно-політичному та економічному розвитку Правобережної України (1792–1865 рр.) : монографія / Кам'янець-Подільський: Видавець ФОП Зволейко Д. Г., 2016. 612 с.
17. Скрипник А. Ю., Кабачинський М. І. Історія української державності. : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів не історичних спеціальностей. Кам'янець-Подільський. Тернопіль: ЗУНУ. 2023. 437 с.
18. Skrypnyk, A. & Marchyshyna, A. (2022). "What Belongs to Soldiers, Passes by Them": Attempts to Overcome Corruption in the Russian Army in the early 19th century. *Skhidnoievropeiskyi istorychnyi visnyk [East European Historical Bulletin]*, 25, 70–79. doi: 10.24919/2519-058X.25.269605
19. Скрипник А. Ю. Використання армії в угамуванні соціальних виступів у Правобережній Україні у 20-х-60-х рр. XIX ст // Проблеми історії України XIX – початку XX ст: зб. Київ: Ін-т історії України, 2020. Вип. XXX. С. 70–86.
20. Скрипник А. Російська імперська військова присутність в Правобережній Україні у XIX ст.: українська історіографія. Осягаючи модерність. Студії та матеріали на пошану Олександра Реєнта / упоряд. Ніколайчук Дмитрій, Шевченко Валентина. Київ : Інститут історії України Національної академії наук України, 2024. 640 с.

9.2. Додаткова література

21. ОУН і УПА в 1945 році: Збірник документів і матеріалів. В 2 ч. / ред. кол.: Боряк Г. В., Веселова О. М., та ін.. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2015. 366 с.

22. Пиріг Р. Я. Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір / НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2016. 518 с.
23. Пінак Є., Чмир М. Військо Української революції 1917-1921 років / Під заг. ред. К. Галушка. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 432 с.
24. Поле битви – Україна. Від "володарів степу" до "кіборгів". Воєнна історія України від давнини до сьогодення / Авт. кол.: Б. Черкас, О. Сокирко, А. та ін.. Упоряд. К. Галушко. Харків : 2016. 352 с.
25. Смолій В. А. Інститут влади в політичній системі України (середина – друга половина XVII ст.) / НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2014. 244 с.
26. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький. Київ : Арій, 2013. 656 с.
27. Смолій В., Степанков В. Український політичний проект XVII ст.: становлення національного інституту влади / НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2014. 194 с.
28. Суспільство і влада в радянській Україні років непу (1921–1928). Колективна монографія. Том 2 / Відп. ред. С. Кульчицький. НАН України. Інститут історії України. Київ : 2015. 599 с.
29. Таїрова-Яковлева Т. Повсякдення, дозвілля і традиції козацької еліти Гетьманщини / Пер. з рос. Т. Кришталовської. НАН України. Інститут історії України. Київ : ТОВ "Видавництво "КЛІО"", 2017. 184 с.
30. Тимченко Р. В. Відносини Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки (листопад 1918 – квітень 1920 рр.) / Відп. ред. Пиріг Р. Я. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2013. 347 с.
31. Тіні згаданих предків. Від склавинів до русинів: Прадавня Україна, Русь і походження українців / Авт. кол.: М. Відейко, О. Комар, А. та ін.. Харків : 2016. 352 с.
32. У кігтях двоголавих орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів / Авт. кол.: А. Галушка, І. Гирич, та ін.. Харків : 2016. 352 с.
33. Україна і Литва в XIV–XVI століттях. Політико-правові та соціально-економічні аспекти / Відп. ред. Смолій В. А. Луцьк : ПрАТ "Волинська обласна друкарня", 2011. 256 с.
34. Україна радянська. Ілюзії та катастрофи "комуністичного раю" / Заг. ред. Г. Єфіменка; Харків : 2017. 352 с.
35. Українська Держава – жорсткі уроки. Павло Скоропадський. Погляд через 100 років / Під заг. ред. К. Галушка; Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 336 с.
36. Українська держава (Гетьманат) / Авт. кол.: Сосса Р. І. (керівник), Грицеляк В. П., Кучерук О. С., Лоза Ю. І., Осташко Т. С., Пиріг Р. Я., Скальський В. В. Київ : ТОВ "Українська картографічна група", 2018. 234 с.
37. Українська держава другої половини XVII–XVIII ст.: політика, суспільство, культура / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), О. Бачинська. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2014. 671 с.
38. Чухліб Т.В. Гетьмани України-Русі. Донецьк: ТОВ "ВКФ "БАО", 2012. 304 с.
39. Шкільник М. Україна у боротьбі за державність в 1917–1921 рр. Спомини і роздуми / Упоряд. В. Верстюк. Київ : ТОВ "Видавництво "Кліо"", 2016. 512 с.

40. Якубова Л., Примаченко Я. В обіймах страху і смерті. Більшовицький терор в Україні. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 544 с.

9.3. ЗАГАЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сайт Національної академії наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua>.
2. Сайт Інституту історії України НАН України. Видання інституту, наукова періодика, зокрема, архів Українського історичного журналу. URL: <http://www.history.org.ua/>.
3. Сайт Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. URL: <http://archeos.org.ua/>.
4. Сайт Інституту археології. URL: <http://www.iananu.kiev.ua/>.
5. Сайт Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/about/>.
6. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>.
7. Сайт Національної академії мистецтв України URL.: <http://academia.gov.ua/>.
8. Сайт громадського проекту «Лікбез. Історичний фронт». Метою є інформування жителів України, Росії чи інших країн про ключові суперечки з приводу того, «що таке Україна», «що таке історія України» і що таке «територія України». URL: <http://likbez.org.ua/uk/>.
9. Сайт інтернет-проекту «Україна Incognita». Масив історичних та краєзнавчих матеріалів, які публікувалися на сторінках газети «День» та у виданнях Бібліотеки «Україна Incognita». URL: <http://incognita.day.kiev.ua>.
10. Сторінка інтернет видання «Українська Правда» - розділ «Історична правда». Статті науковців, журналістів, блогерів, інтерв'ю. Інформацію відсортовано за тегами та історичними періодами. URL: <http://www.istpravda.com.ua>.
11. Голодомор 1932-1933 – сайт Міжнародного благодійного Фонду «Україна 3000». URL: <http://holodomor33.org.ua>.
12. Віртуальний музей ГУЛАГу. URL: <http://www.gulag-museum.org.ua/>.
13. Степан Бандера. Життєпис, книги, статті С. Бандери та про нього. URL: <http://stepanbandera.org/>.
14. Історія Києва в фото і відео. URL : <http://oldkiev.io.ua/>
15. Журнал «Кіно-Театр» – ілюстроване видання, посередник між глядачем та подіями світового театрального і кінопроцесу. Архів номерів за 2001-2015 рр. URL: <http://www.ktm.ukma.edu.ua/arhiv.php>.

9.4.БІБЛІОТЕКИ

1. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
2. Сайт парламентської бібліотеки. URL: <http://nplu.org>

9.5.ЕЛЕКТРОННІ БІБЛІОТЕКИ

1. Електронні версії монографій, збірників наукових праць на сайті Інституту проблем сучасного мистецтва НАМ України. URL: <http://mari.kiev.ua/05.htm>.

2. Електронні книги на сайті Інституту культурології Національної академії мистецтв України. URL: <http://www.icr.kiev.ua/ukr/Knigi/>.
3. «Ізборник» — Історія України IX-XVIII ст. Літописи, хроніки та історичні документи, зібрані в основному розділі. Має два дзеркала; головне знаходиться за адресою URL: <http://litopys.org.ua/> допоміжне URL: <http://izbornyk.org.ua/>
4. Портал Hurtom торрент-толока. Близько 250 книг, підручників з історії України та української культури. URL: <https://toloka.to>.
5. Електронна бібліотека diasporiana.org.ua – понад 1500 книг з українознавства та історії України. URL: <http://diasporiana.org.ua/>.
6. Архів журналу «Краєзнавство» у відкритому доступі. Випуски з 1927 по 2022 рр. Статті, присвячені історії краєзнавчого руху, галузям краєзнавства, збереженню, використанню, популяризації пам'яток історії та культури, теорії та практиці музейництва, пам'яткознавства та туристичної справи, питанням історичної регіоналістики, мікроісторії та історії повсякденності, видатним постатям, висвітлюються сучасні краєзнавчі події. URL: <https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Krajeznavstvo?uselang=uk>